

Streszczenie

Celem rozprawy doktorskiej pod tytułem: „Tradycja i nowatorstwo w eposach historycznych Pizydesa przez pryzmat kreowania wizerunku cesarza Herakliusza” jest wykazanie nowatorstwa i oryginalności poezji tego autora na tle wcześniejszej literatury greckiej, ukazywanych z perspektywy sposobu przedstawiania władcy. Tekst źródłowy stanowią trzy utwory: *Expeditio Persica*, *Bellum Avaricum* oraz *Heraclias*. Wybrane ze względu na swoją wartość jako źródła historyczne oraz produkt dojrzałości poetyckiej autora, zostały poddane szczegółowej analizie. Tym, co szczególnie przykuwa uwagę w poezji Pizydesa, jest jego niezwykła wręcz zdolność do łączenia dziedzictwa pogańskiego antyku ze światopoglądem chrześcijańskim. Wskazanie podobieństw oraz różnic względem poprzedników, płaszczyzn kontynuacji tradycji i świadomego nowatorstwa ukazać ma zarówno talent poety, potrafiącego czerpać z bogatego skarbcza obu tradycji w tworzeniu dzieł zaskakująco spójnych, jak i odwagę w zastosowaniu śmiałych, niespotykanych wcześniej w literaturze rozwiązań.

W rozdziale pierwszym poza zarysowaniem owego celu omówiona została znajomość twórczości poety zarówno w nauce polskiej, jak i światowej. Wymienione zostały najważniejsze wydania jego dzieł, wskazano także badaczy, którzy poświęcili im różną liczbę publikacji.

W drugim przedstawiony został pokrótce życiorys Pizydesa w stopniu, w jakim pozwala na to obecny stan badań. Poza określeniem orientacyjnych dat narodzin i śmierci poety, wspomniane zostały stopnie kariery urzędniczej, które poeta osiągnął. Wymienione zostały także wszystkie jego dzieła, opatrzone krótką charakterystyką, wraz z przypuszczalną kolejnością i datą ich skomponowania.

W rozdziale trzecim nakreślony został krótko rys dotyczący historii Cesarstwa Bizantyńskiego na przełomie VI i VII wieku. Przez kilkadziesiąt lat od śmierci Justyniana Wielkiego zbudowane przez niego Imperium stopniowo ulegało ruinie. Utratom terenów na Zachodzie towarzyszył powracający konflikt z Persją na Wschodzie. Zakończony w 591 roku po wewnętrznym przewrocie w Persji dzięki wsparciu udzielonemu przez Maurycjusza Chosroesowi – synowi zamordowanego władcy w walce o tron, rozgorzał na nowo po uzurpacji Fokasa w Cesarstwie. Kryzys pogłębiała niestabilna sytuacja na Bałkanach i problemy wewnętrzne państwa, z którymi musiał mierzyć się Herakliusz po przejściu tronu. Ze względu na tematykę omawianych tu utworów Pizydesa uwagę zwrócono przede

wszystkim na na opis kampanii perskich i kontrofensyw podejmowanych przez cesarza, co wraz ze wspomnieniem oblężenia Konstantynopola zajmuje większą część tego rozdziału.

Rozdział czwarty jest zarysem tradycji literackiej, z uwzględnieniem dzieł, które mogły być dla poety wzorem bądź choćby inspiracją. Podzielony został na cztery podrozdziały. Najpierw omówiona została historiografia bizantyńska, gdyż utwory będące przedmiotem niniejszych rozważań, chociaż nie należą bezpośrednio do tego gatunku, w jakimś stopniu są jej bliskie. W dalszej kolejności zarysowano rozwój eposu, od jego najwcześniejszych reprezentacji po bezpośrednio poprzedzające dzieła Pizydesa z przełomu V i VI wieku. Trzeci i czwarty podrozdział skupiają się na panegiryku – jeden traktujący ogólnie o utworach o charakterze pochwalnym, drugi – o jego połączeniu z epiką.

Piąty, najobszerniejszy, stanowi szczegółowa analiza treści wspomnianych trzech eposów. Każdy z nich został omówiony oddzielnie. Parafrazie tekstu towarzyszy dość szczegółowy komentarz wskazujący na możliwe źródła zapożyczeń słów czy motywów.

W rozdziale szóstym utwory te w jakimś sensie skonfrontowane zostały z omówioną w rozdziale czwartym tradycją i ponownie – w każdym z nich oddzielnie wskazano elementy eposu i panegiryku, po czym dokonano wspólnego podsumowania.

Podobnie skonstruowany został rozdział siódmy, w którym punktem odniesienia jest chrześcijaństwo. Istotną jego częścią jest przedstawienie wykreowanego przez poetę wizerunku cesarza, na który wpływ mają owe odwołania do wiary. Rozprawę zamykają zawarte w rozdziale ósmym wynikające z powyższych rozważań wnioski.